

A Commemoration of the Tenth Yahrzeit of Rivka Rosenwein A”H
Drisha Institute – Sunday, October 27

From Cases to Concepts: R Yose’s Views on Property Rights as Reflected in the Mishnah, Tosefta, and
Talmudim
Rabbi Eliezer Diamond, PhD

1. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף נ עמוד ב

תנו רבנן: לא יסקל אדם מרשותו לרשות הרבים. מעשה באדם אחד שהיה מסקל מרשותו לרשות הרבים, ומצאו חסיד אחד, אמר לו: ריקה, מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך! לגלג עליו. לימים נצרך למכור שדהו, והיה מהלך באותו רשות הרבים ונכשל באותן אבנים, אמר: יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך.

	רשות היחיד	רשות הרבים
בעל השדה	Ownership of private property is absolute	Belongs to no one
חסיד	Ownership of private property is not absolute	Belongs to everyone

2. משנה מסכת בבא בתרא פרק ב משנה יא

מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה ובחרוב ובשקמה חמשים אמה...אם הבור קדמה קוצץ ונותן דמים ואם אילן קדם לא יקוץ ספק זה קדם וספק זה קדם לא יקוץ רבי יוסי אומר אף על פי שהבור קודמת לאילן לא יקוץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו:

3. רש"י מסכת בבא בתרא דף כה עמוד ב

ונותן דמים - דכיון דברשות נטע שאינו מזיק עד זמן גדול לא חייבוהו חכמים לקוץ בלא דמים בשביל הזיקא דיחיד.

4. תוספות יום טוב מסכת בבא בתרא פרק ב משנה יא

רבי יוסי אומר וכו' - שזה חופר וכו' וזה נוטע וכו'. לשון הטור סימן קנה שאין זה הנזק בא לו מיד אלא לאחר זמן כשיגדל. אבל שאר כל הרחקות חשבינן להו כאילו הנזק בא לו מיד. לפיכך חייב מזיק להרחיק. עד כאן.

[שזה] דה רוסי 138; קויפמן: זה

5. משנה מסכת נדרים פרק ה משנה א

השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו

6. תוספתא מסכת בבא בתרא פרק א הלכה יב

מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה ובחרוב ובשקמה חמשים אמה...ר' יוסי מתיר שלא ניתנו שדות אלא לנטיעה

7. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא בתרא פרק ב

רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי טעמון דרבנין מפני שיישוב העולם בבורות. שמעון בר זווה אמר בשם רבי יוחנן כך משיב ר' יוסי לחכמים כמה דאית לכוון יישוב העולם בבורות אוף אנא אית לי יישוב העולם באילנות.

8. חידושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף כה עמוד ב

אלא אדרבה קא סברי רבנן דאע"ג דמדינא נוטע בתוך שלו, משום שיישובו של עולם בבורות נקום ונתקן שירחיק ואמר להו ר' יוסי דלא נפסיד על זה שלא יטע משום תקנת העולם שגם ישובו של עולם באילנות:

9. פני משה מסכת בבא בתרא פרק ב

אוף אנא אית לי. די ש ישוב העולם גם כן באילנות וכשם שזה חופר בתוך שלו כך זה נוטע בתוך שלו:

10. משנה מסכת בבא בתרא פרק ב משנה י

מרחיקין את המשרה מן הירק ואת הכרישין מן הבצלים ואת החרדל מן הדבורים רבי יוסי מתיר בחרדל:

11. תוספתא מסכת בבא בתרא פרק א הלכה ט

מרחיקין את המשרה מן הירק ואת הכרשין מן הבצלים ואת החרדל מן הדבורים ר' יוסי מתיר בחרדל שאומר לו כדרך שעשית בתוך שלך אף אני עושה בתוך שלי. וכן היה ר' יוסי אומר מרחיקין את הדבורים מן העיר חמשים אמה כדי שלא ינשכו את בני אדם ר' אליעזר או' מגדל דבורים כמגדל כלבים

12. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כה עמוד ב

מרחיקין את המשרה מן הירק וכו'. תנא: רבי יוסי מתיר בחרדל, שיכול לומר לו: עד שאתה אומר לי הרחק חרדלך מן דבורי, הרחק דבורך מן חרדלי, שבאות ואוכלות לגלוגי חרדלי.

13. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כה עמוד ב

רבי יוסי אומר: אף על פי שהבור קודמת לאילן - לא יקוץ, שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי.

אמר רב אשי, כי הואן בי רב כהנא הוה אמרינן: מודי ר' יוסי בגירי דידיה. פאפי יונאה עני והעשיר הוה, בנה אפדנא, הוו הנך עצורי בשיבבותיה, דכי הוו דייקי שומשמי הוה ניידא אפדניה; אתא לקמיה דרב אשי, א"ל, כי הואן בי רב כהנא הוה אמרינן: מודי רבי יוסי בגירי דיליה.

14. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כו עמוד א

דבי בר מריון בריה דרבין כי הוה נפצי כיתנא, הוה אזלא רקתא ומזקא אינשי; אתו לקמיה דרבינא, אמר להו: כי אמרינן מודה ר' יוסי בגירי דיליה - הני מילי דקא אזלא מכחו, הכא זיקא הוא דקא ממטי לה.

מתקיף לה מר בר רב אשי: מאי שנא מזורה ורוח מסייעתו? אמרוה קמיה דמרימר, אמר להו: היינו זורה ורוח מסייעתו. ולרבינא, מאי שנא מגץ, היוצא מתחת הפטיש והזיק דחייב לשלם? התם ניחא ליה דליזל, הכא לא ניחא ליה דליזל.

15. משנה מסכת בבא בתרא פרק ב משנה א

לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חברו ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים ולא נברכת כובסין אלא אם כן הרחיק מכותל חברו שלשה טפחים וסד בסיד מרחיקין את הגפת ואת הזבל ואת המלח ואת הסיד ואת הסלעים מכותלו של חברו שלשה טפחים וסד בסיד מרחיקין את הזרעים ואת המחרישה ואת מי רגלים מן הכותל שלשה טפחים ומרחיקין את הרחים שלשה מן השכב שהן ארבעה מן הרכב ואת התנור שלשה מן הכליא שהן ארבעה מן השפה:

16. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כב עמוד ב

מתני'. מרחיקין את הסולם מן השוברך ארבע אמות, כדי שלא תקפוץ הנמייה; ואת הכותל מן המזחילה - ד' אמות, כדי שיהא זוקף את הסולם.

גמ'. לימא, מתניתין דלא כר' יוסי, דאי ר' יוסי, הא אמר: זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו! אפילו תימא ר' יוסי, הא אמר רב אשי, כי הוינן בי רב כהנא הוה אמר: מודי רבי יוסי בגירי דידיה, הכא נמי זמנין דבהדי דמנח ליה יתבא בחור וקפצה. והא גרמא הוא! א"ר טובי בר מתנה, זאת אומרת: גרמא בניזקין אסור.

17. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף יז עמוד ב

איתמר: הבא לסמוך בצד המצר - אביי אמר: סומך, ורבא אמר: אינו סומך...איכא דאמרי:..כי פליגי - בשדה העשויה לבורות, אביי אמר סומך...ורבא אמר אינו סומך, ואפילו לר' יוסי דאמר: זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו, הני מילי התם - דבעידנא דקא נטע ליתנהו לשרשיו דמזקי לה לבור, אבל הכא - אמר ליה: כל מרא ומרא דקא מחיית קא מרפית לה לארעאי.

18. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף יח עמוד ב

לעולם ר' יוסי על הניזק ס"ל, ולדבריהם דרבנן קאמר להו: לדידי על הניזק להרחיק את עצמו, ואפי' משרה וירקא לא בעי רחוקי, אלא לדידכו דאמריתו על המזיק, תינח משרה וירקא, דהני מזקי הני והני לא מזקי הני, אלא חרדל ודבורים - תרוייהו מזקי אהדדי.

A synthetic overview of R. Yose's views, explicit, implicit, and attributed

Case	אילן ובור	חרדל ודבורים	כרישים ובצלים	נמייה	גפת, זבל, מלח, סיד	חופר בור	הנך עצורי	נפצי כיתנא
Direct or indirect	indirect	Direct	direct	indirect	Direct	direct	direct	indirect
Immediate or eventual	eventual	Eventual	eventual	generally eventual; occasionally immediate (סתם התלמוד)	Eventual	immediate	immediate	often immediate
Distinctive aspects	The tree must grow in order to cause damage; resultant damage not certain	The agent of damage is directly positioned by the מזיק; damage results when the ניזק enters the property of the מזיק	Each could cause damage to the other (Yerushalmi)	The agent of damage is enabled but not created by מזיק	The agent of damage is directly positioned by the מזיק	Softens earth in the ניזק's property, destroying neighbor's cistern or making property unusable (סתם התלמוד)	Categorized as גירי דידיה	Damage results only with the help of an outside force
Mishnah	X	X	D	?	?	?	?	?
רב יהודה אמר שמואל	הלכה כר' יוסי X	? - הלכה X	? (presumably D)	? (presumably X)	? (presumably D)	? (presumably D)	? (presumably D)	?
מר זוטרא	[הלכה כר' יוסי] [X]	? - הלכה X	? (presumably D)	D הלכה (is this R. Yose's view as well?)	[D הלכה (is this R. Yose's view as well?)]	[הלכה D]	[הלכה D]	[הלכה D]
רב אשי בשם רב כהנא	הלכה כר' יוסי X	? - הלכה X	? (presumably D)	?	?	[R Yose concedes – D (?)]	R Yose concedes – D	?
רבינא	הלכה כר' יוסי X	? - הלכה X	? (presumably D)	[X הלכה כר' יוסי]	?	R Yose concedes – D	R Yose concedes – D	X הלכה כר' יוסי
מרימר, מר בר רב אשי	[הלכה כר' יוסי] [X]	? - הלכה X	? (presumably D)				[R Yose concedes – D]	D
סתם התלמוד	[הלכה כר' יוסי] [X]	? - הלכה X	X	D	[should be X]	D	[R Yose concedes – D]	? [R Yose's view and הלכה should be D]

Key:

D – required to distance potential source of damage

X – not required to do

? – R Yose's viewpoint or the halakhah is not clear

A synthetic overview of R. Yose's views, explicit, implicit, and attributed

1. Mishnah

a. R. Yose address cases that are outliers:

- i. בור ואילן - eventual and uncertain damage by a highly valued resource
- ii. חרדל ודבורים - the purported ניזק has inserted himself into the situation that causes damage to him and/or is a potential source of damage himself.

b. Uncertain: Is R. Yose signaling that normal use of property need not be distanced because of a potential tort?

2. Amoraim

- a. The halakhah is in accordance with R Yose in the case of בור ואילן
- b. R Yose concedes in the case of direct and immediate damage (הנך עצורי) and therefore arguably in the case of חופר בור
- c. His view in cases like גפת וזבל, where the damage can be characterized as direct but is not immediate, is not clear; furthermore, there is no clear halakhic consensus in these cases.
- d. In cases of indirect (גרמא) but proximate damage:
 - i. מר זוטרא infers from נמייה that the consensus is that distancing is required. (רב יוסף and אביי seem to share this view in the case of הנהו תאלי.)
 - ii. R Yose's view in such cases is a matter of dispute; in assuming that R Yose does not require distancing in such a case and ruling accordingly it would seem that רבינא assumes that R Yose is lenient in the נמייה case and that the anonymous mishnah does not reflect his view.

3. סתם התלמוד

- a. R Yose does not require distancing in all cases in which damage is eventual; we can infer this from the position attributed to R Yose in כרישים ובצלים and the distinction made between בור and other cases

- b. It is possible that the התלמוד סתם understands R Yose as saying: if at the moment the act of a potential מזיק can be viewed as normal use, then no distancing can be required; if the potential ניזק is concerned about eventual damage he should distance himself.
- c. It would appear, then (on the basis of view that he does not require distancing in the case of כרישים ובצלים, that R Yose would not require distancing in the cases of גפת and the like. This is not made explicit by the התלמוד סתם nor does it rule in the cases of כרישים ובצלים and גפת.